

**МОВА
СВОБОДИ**

**ЧИ МОВА
КОНФОРМІЗМУ?** → 4

**СТАН САДІВНИЦТВА
ТА ВИНОГРАДАРСТВА**

**У КРИМУ В ПЕРШЕ
ПОВОЄННЕ ДЕСЯТИЛІТТЯ** → 5

**КРИМСЬКА
СВІТЛИЦЯ**

ЗАГАЛЬНОДЕРЖАВНА
УКРАЇНСЬКА
ГАЗЕТА

№ 10
10.03.2017

www.svitlytsia.in.ua

27 лютого 2014 року біля пам'ятника Тарасові Шевченку у Сімферополі провели перший антиокупаційний мітинг. Прийдешній шевченківський 200-річний ювілей мав стати об'єднавчим чинником кримського спротиву. З боку проросійських сил робилося все можливе, щоб завадити проведенню цього заходу. Дозвіл від міської влади на його проведення громадський оргкомітет так і не отримав.

ПЕТРО ВОЛЬВАЧ

По школах, інститутах та усіх установах велась потужна антиукраїнська, антишевченківська пропаганда. Людей залякували можливими збуреннями та збройними провокаціями «бандерівців» та кримськотатарських екстремістів, закликали не йти на шевченківські мітинги.

Проте рішення української громади було однозначне – ювілейний шевченківський мітинг, незважаючи на залякування, погрози і всіляку протидію з боку окупантів та місцевої влади, буде проведено.

Оргкомітет та учасники «Євромайдану-Крим» напередодні 9 березня обговорили остаточну програму ювілейного мітингу. Із самого ранку до парку ім. Т. Шевченка та пам'ятника Кобзарю стали приходити люди.

Після богослужіння у соборі Рівноапостольних князів Володимира та Ольги, десь після 10.00, до парку прибули парафіяни, очолювані ар-

КРИМСЬКА ШЕВЧЕНКІАНА

**«І НА ОНОВЛЕНІЙ ЗЕМЛІ
ВРАГА НЕ БУДЕ, СУПОСТАТА...»**

хієпископом Сімферопольським і Кримським Климентом. Майданчик перед пам'ятником швидко заповнювався новими людьми. Мітингарі зайняли навіть прилеглу до парку територію та тротуари.

Мітинг довго не розпочинався, оскільки всі чекали на прибуття його організаторів, Андрія Щеку-

на та Анатолія Ковальського, яких у цей час затримали працівники міліції на залізничному вокзалі, а представники «самооборони» Аксьонова вивезли в невідомому напрямку. Цей арешт викликав зміни в програмі мітингу.

З-поміж усіх шевченківських заходів у Криму цей мітинг був

одним із наймасовіших. За деякими оцінками, він зібрав понад 2 тисячі учасників різних національностей. Не випадково, на заході разом з державними прапорами майоріли і кримськотатарські національні, і це попри те, що ще 27 лютого керівництво Меджлісу закликала кримських

татар не брати участь у масових заходах на півострові через можливі провокації з боку окупантів.

Тоді й подумати ніхто не міг, що вже за рік пам'ятник Т. Шевченку стане реальним символом українськості, а окупаційна влада заборонить проведення будь-яких зібрань біля нього.

ДЕНЬ ОПОРУ КРИМУ У СВІТОВОМУ ВИМІРІ. ЧАСТИНА 2.

МІЖНАРОДНИЙ ФОРУМ МІЖ РЯДКАМИ

У ході проведення міжнародного форуму «Крим в умовах окупації: наслідки для України та світу» (Київ, 25-26 лютого 2017 р.) прослідковуються, так би мовити, закадрові моменти, яким несправедливо приділяється недостатня увага. Ідеться про атрибутивні знаки, що супроводжували проведення цього заходу. Переважна більшість атрибутів форуму недвозначно асоціювалися з кримськотатарською національною символікою. Так, тамга стоїть уже на титулі самої брошури з програмою форуму, в холі Клубу КМУ кримськотатарська атрибутика рясно презентована національною кухнею, музикою, одягом, а в залі, де безпосередньо проводився захід, поруч з українським стояв кримськотатарський прапор... Такий контекст міжнародного форуму природно ставить запитання: яким сьогодні бачать Крим в Україні й світі?

ВІКТОР МЕРЖВИНСЬКИЙ

Очевидно, що ці невербальні знаки покликані на рівні підтексту формувати картину Криму як кримськотатарської національної території. Варто відзначити, що сьогоденні тенденції в площині конституційних змін щодо Криму мають лише проектний формат, тому Міністерству інформаційної політики України, як організатору міжнародного форуму, некоректно на міжнарод-

ному заході декларувати символи, які не затверджені на державному рівні. Крім того, проведення цього заходу має враховувати передусім загальнодержавні інтереси, а не лише окремого народу. Якщо організатори мали на меті акцентувати увагу на національній специфіці Кримського півострова, то разом з кримськотатарською національною атрибутикою потрібно подавати й символи караїмів та кримчаків, які так само є корінними народами Криму, і так само потребують уваги міжнародної спільноти.

Перший день форуму закінчився показом фільму «Крим. Спротив». Фільм висвітлює події опору Криму російській окупації, але зображення цих подій тут є вибіркоvim. Так, говорячи про кримський спротив, акцентується увага виключно на кримськотатарській складовій, висвітлюються лише ті сторінки спротиву, де кримські татари відіграли важливу роль, натомість роль інших учасників опору зведена до нуля. Як справедливо наголосив на форумі Сергій Костинський, 26 лютого 2014 р. у Сімферополі «на за-

ФОРУМ

ЯК СПРАВЕДЛИВО НАГОЛОСИВ НА ФОРУМІ СЕРГІЙ КОСТИНСЬКИЙ, 26 ЛЮТОГО 2014 Р. У СІМФЕРОПОЛІ «НА ЗАХИСТ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ЦІЛІСНОСТІ ВИЙШЛИ БІЛЬШЕ 10000 ЛЮДЕЙ: КРИМСЬКІ ТАТАРИ, УКРАЇНЦІ, РОСІЯНИ ЗА ПОХОДЖЕННЯМ, УЛЬТРАС «ТАВРІЇ», ЯКІ ВІДГУКНУЛИСЯ НА ЗАКЛИК МЕДЖЛІСУ КРИМСЬКОТАТАРСЬКОГО НАРОДУ»

хист територіальної цілісності вийшли більше 10000 людей: кримські татари, українці, росіяни за походженням, ультрас «Таврії», які відгукнулися на заклик Меджлісу кримськотатарського народу». Варто додати, що кримський спротив – це не лише події кількох

днів, це тривалий процес, історія якого починається з акцій руху «Свромайдан-Крим». Очевидно, сценаристи фільму або не були і не мали на меті бути достатньою мірою обізнані з тими подіями, або свідомо прагнули зобразити спротив Криму вибірково та однобоко.

Під час презентації цього фільму, що відбулася в липні 2016 року, автор ідеї та співавтор сценарію фільму Еміне Джапарова, перший заступник міністра інформаційної політики, зазначила, що фільм розрахований насамперед на іноземного глядача. Якось незрозуміло: державні

СИМВОЛІКА

ЧЕРВОНО-ЧОРНИЙ ПЕРЕПОЛОХ У КРИМУ

До Революції гідності червоно-чорний прапор не викликав гострого обурення в українському суспільстві, був офіційним символом кількох політичних партій. Але після створення Громадського руху «Правий сектор», до складу якого ввійшла низка націоналістичних організацій і символом якої став червоно-чорний прапор, кремлівська пропаганда почала поширювати міфи про бандерівців, а цей стяг став тлумачитися як фашистський. Крим, де ця пропаганда приживлялася здавна, досить легко піддався впливу фейків.

ЯРОСЛАВ САМОВИДЕЦЬ

Від 1996 р., часу реєстрації в Сімферополі Кримської організації Конгресу українських націоналістів (КУН), поява червоно-чорного прапора як атрибута цієї організації в містах Криму не викликала агресивного несприйняття. Упродовж 18 років кримські представники партії Конгресу українських націоналістів брали участь в організації і проведенні різноманітних проукраїнських заходів, сигналізуючи про свою присутність червоно-чорними прапорами. Але події в Україні зламу 2013-2014 рр. змінили значення багатьох символів.

«ВЕРХОВНА» МАНІПУЛЯЦІЯ: ПІДПИСАНИЙ ПРЕЗИДЕНТОМ УКРАЇНИ ЗАКОН НЕ МАЄ ЖОДНОГО ВІДНОШЕННЯ ДО ОКУПОВАНОГО КРИМУ

РЕЗОНАНС

2 березня 2017 року Інтернет вибухнув інформацією про те, що Президент України підписав Закон України «Про внесення змін до деяких законів України щодо посилення соціального захисту осіб, які проживають на тимчасово окупованих територіях та у населених пунктах на лінії зіткнення». Всі провідні ЗМІ розмістили інформацію, яка була отримана від прес-служби Президента України або від провідних інформаційних агентств.

Заголовки статей були різні («Молодь з окупованих територій отримала важливі пільги», «В Україні посилять соцзахист дітей з окупованих територій», «Порошенко посилив соцзахист дітей з окупованих територій», «Молоді з окупованих територій дозволять безкоштовно навчатись та жити в гуртожитках» та інші). І всі статті практично дослівно цитували інформацію з сайту Президента України або його сторінки на Facebook. Так-от, **ЖОДНОГО ВІДНОШЕННЯ** до дітей з окупованих територій цей закон не має!.. Тоді що ж підписав Петро Порошенко? Сам Закон України № 1838-VIII був ухвалений 7 лютого 2017 року і має розмір...

однієї сторінки. Він стосується внесення змін до п'ятих Законів України, а саме: «Про професійно-технічну освіту», «Про загальну середню освіту», «Про охорону дитинства», «Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України», «Про вищу освіту». До всіх вищевказаних законів вносилися тільки одна правка, додавалося одне словосполучення, яке стосується **«лінії зіткнення»** («територія населених пунктів на лінії зіткнення» або «діти, які проживають у населених пунктах на лінії зіткнення»). А до чого тут окуповані території? А ні до чого. Просто взяли і додали в назву закону два слова – «окуповані території», хоча спочатку назва законопроекту була трохи іншою – «Про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо державної підтримки дітей, які постійно проживають в зоні проведення антитерористичної операції у населених пунктах, що розташовані на лінії зіткнення». Для чого була змінена назва, важко

сказати, проте вона має «благозвучний» зміст. От і виходить, що відбувається звичайна маніпуляція словами, а сотні батьків та дітей на окупованих територіях починають терміново шукати, що ж їм вчоргове «пообіцяла» держава. І останнє, що ж все-таки обіцяє держава для дітей з лінії зіткнення? Відповідно до законів – це і можливість отримання документів про освіту, і вступ до вищих навчальних закладів, і можливість отримання стипендії, і поселення в гуртожитку, і багато чого іншого, але... В підписаному президентом законі є другий пункт, який говорить, що все це буде надано, коли Кабінет Міністрів України у місячний термін «забезпечить прийняття нормативно-правових актів, необхідних для реалізації цього закону». А все це ми вже проходили, адже схожа ситуація була із Законом України № 425, ухваленим у 2016 році для дітей з окупованих територій, в якому все це обіцялось. Але державі потрібно було півтора року, щоб прийняти відповідний Порядок, а потім виявилось, що ухвалений документ суперечить закону. Підсумовуючи, потрібно зазначити, що ухвалений закон робить багато для дітей з фронтиру (порубіжжя, кордон – ред.), але навіть з цієї благородної справи «державні мужі» зробили для себе PR-кампанію...

ОЛЕГ ОХРЕДЬКО,
АНАЛІТИК ЦГП «АЛЬМЕНДА»,
ІНФОРМАЦІЯ НАДАНА
ІА «ГОЛОС КРИМУ»

гроші, виділені на створення фільму для закордонного глядача, пішли на створення односторонньої картини про події в Криму злам 2013-2014 рр., де лише кримські татари чинили спротив кремлівській інтервенції, відтак лише вони стали її жертвами.

Така «робота» Міністерства інформаційної політики України викликає занепокоєння серед кримчан, на що вказують уже коментарі в соціальних мережах. Мініформполітики своєю роботою вносить розбрат у міжнародні стосунки, створює прецеденти національної ворожнечі, викривляє історичні факти, що негативно позначається на міжнародному іміджі України.

Автор статті не ставить на меті принизити чи образити когось на основі національної приналежності чи віросповідання, применшити роль і

значення особистості, громади чи народу у відстоюванні територіальної цілісності України і т. ін., а акцентує на тому, що вибіркоче висвітлення подій не сприяє об'єктивності, громадській консолідації в боротьбі за український Крим. Неприємні, м'яко кажучи, почуття викликають усі ці явища і тенденції в тих не кримських татар, хто активно чинив спротив російській агресії і через це змушений був покинути Крим, хто ставив під загрозу власне життя і життя своїх рідних, хто беззбройно чинив опір озброєним російським окупантам... У ті небезпечні дні ніхто й подумати не міг, що невдовзі учасників спротиву розділять на національній основі, спротив висвітлюватиметься вибірково, а на міжнародному рівні Крим буде презентуватися виключно під знаком кримсько-татарської тамги.

3 часу появи на півострові спротиву російській окупації представники Кримської організації КУНу, розуміючи високий рівень суспільної напруги на півострові та небезпеку суспільних конфліктів, не використовували партійні прапори під час громадських акцій і заходів. Тому несподіванкою стала поява червоно-чорного прапора на мітингу 26 лютого 2014 р. З огляду на поширеність фейку про приїзд представників «Правого сектора» в Крим наявність цього стяга неначе засвідчувала їхню участь у мітингу.

Червоно-чорний прапор досить сильно налякав проросійські сили, спричинив неабиякий резонанс. Реакція привезених автобусами із Севастополя мітингарів, кубанських «гастролерів» і місцевих проросійських активістів, які перебували під впливом росій-

ЧЕРВОНО-ЧОРНИЙ СТЯГ ПРИРОДНО ВПИСУВАВСЯ В КОНТЕКСТ ПОДІЙ 26 ЛЮТОГО 2014-ГО, ОСКІЛЬКИ УВІЙШОВ В ІСТОРІЮ ПРАПОРОВИЗНАВСТВА ЯК СИМВОЛ РУХУ СПРОТИВУ, ПРОТЕСТУ. САМЕ В ТАКОМУ ЗНАЧЕННІ НА ПОЧАТКУ ХХ СТОЛІТТЯ ЦЕЙ ПРАПОР ВИКОРИСТОВУВАВСЯ В БАГАТЬОХ ЄВРОПЕЙСЬКИХ КРАЇНАХ І НЕ ТІЛЬКИ

ської пропаганди й ідеологічних стереотипів, була панічною і гостро агресивною. Яскравим прикладом панічного страху є слова С. Аксьонова як свідка у «справі Чийгоза» про те, що на мітингу Меджлісу була присутня велика кількість українських націоналістів, оскільки він там бачив «кілька десятків червоно-чорних прапорів». Хоча фото- і відеофакти демонструють неприхований фальш слів С. Аксьонова, але разом з тим засвідчують, що кримський «голова» не створює свій міф, а лише переповідає популярний сюжет, що досі живе в головах деяких кримчан і мешканців Російської Федерації.

Хто і для чого приніс на мітинг цей прапор? Відповідь на це запитання знають насамперед ті, хто його приніс, і ті, хто

брав участь у тому мітингу. Для того, щоб розвіяти міфи про «велику кількість націоналістів», варто зазначити, що червоно-чорний прапор на мітингу був лише один, а не «десяток». І цей прапор згуртував навколо себе молодих кримських хлопців, переважно українців і росіян за походженням. Червоно-чорний стяг природно вписувався в контекст подій 26 лютого 2014-го, оскільки увійшов в історію прапорознавства як символ руху спротиву, протесту. Саме в такому значенні на початку ХХ століття цей прапор використовувався в багатьох європейських країнах і не тільки.

Чи знали символіку й історію цього прапора ті хлопці, що прийшли з ним під Верховну Раду Криму? Думається, на той час не історія і символіка цього стяга були першоряд-

ними у його використанні, а нове значення, яким воно наповнилося на Майдані, значення національного спротиву тому, що становить небезпеку для всієї держави. Думається, не варто також недооцінювати інтелектуальний рівень сучасної молоді, серед яких там були й фанати сімферопольської «Таврії», для яких історія футболу не чужа, і які можуть знати, що червоно-чорна форма і прапор з такими кольорами були офіційними атрибутами футболістів спортивного товариства «Україна» на початку ХХ століття.

Як-не-як, а суспільний резонанс і виразний контраст (особливо на світлинах тих подій) червоно-чорний прапор спричинив у тодішньому середовищі, відгуки чого зустрічаються й досі.

(ПРОДОВЖЕННЯ)

Усе, сказане в перших двох публікаціях у попередніх номерах, доводить, що будь-яке рішення мовного питання, яке замінює одну несвободу на іншу, є не лише антиморальним, а просто недолугим, тому що не спрацює. У 1994 році Леонід Кучма промовив з інженерською прямою золоті слова: «Національна ідея не спрацювала». Замість того, щоб замислитися та проаналізувати причини, через які ідея не спрацювала, наші патріотичні кола образилися на глашатая.

ВАЛЕРІЙ
ВЕРХОВСЬКИЙ

Так, у тому вигляді нація не могла спрацювати. Причини я виклав у попередніх публікаціях.

Справа не в національних меншинах – нехай кримці спілкуються у приватній сфері своєю, молдавани своєю, болгар, греки, німці, вірмени... Зрештою, вони й так розмовляють, за законом чи без нього, як сотні років розмовляли. Справа й не у росіянах, котрих, за опитуваннями, а не переписом, на вільній території країни уже менше десяти відсотків – дотримання їхніх прав меншини не становить загрози. Навпаки, приймаючи хибну путінську логіку – «Росія там, де розмовляють російською», – ми самі стаємо на хибний шлях, що заводить у глухий кут.

Найбільше питання дерусифікації стосується тих 4-5 мільйонів етнічних українців, котрі визнають (за даними перепису 2001 року) рідною мовою російську, а також 8-9 мільйонів тих, хто під час того ж перепису зафіксував українську мову як рідну, проте за мову повсякденного спілкування мають російську. Це проблематична ситуація. А також кілька (чи кільканадцять?) мільйонів

МОВА СВОБОДИ ЧИ МОВА КОНФОРМІЗМУ?

громадян, котрі (через змішане походження тощо) можуть обирати, російськи чи українськи. Яким чином новий закон посприє їхньому вибору? Зрештою, вибір на користь української може бути твердим і певним, лише якщо він буде цілком свідомим і добровільним.

Адже вибір на користь російської у відносно недавні часи був виявом невольності. Вільна людина обирає, керуючись мораллю, етикою, здоровим глузком, а не вільна, опинившись перед вибором, завжди обере сильнішого і суворішого хазяїна. Тому не дивно, що ставлення до

української мови у раба-конформіста зверне та насмішувате – російська серйозна, а українська кумедна та інфантильна.

Коли нам пропонують «просто» перемкнути мови у населення, змусивши конформістів перейти з російської на українську, – що вийде з цього «простого» розв'язання?

Не будемо недооцінювати лицемірність конформіста, яка й визначає його модель двомовності.

Нагадаю, що сумнозвісний «Закон Ківалова-Колесніченка» був ухвалений після двадцяти з лишком років дії Закону про мови в УРСР, прийнятого незадов-

го до Незалежності. І, зрозуміло, тоді, у 1989-му, наші законотворці керувалися найкращими намірами, і, приймаючи його, намагалися не відставати від коллег з республік Балтії.

Закон про мови в УРСР від 28 жовтня 1989 року був чудовою, гарно написаною, пустою декларацією. Увесь його арсенал впливу зводився до проголошення гарних тез, навіть якщо вони суперечили одна одній. Фактично, то був закон про двомовність: «Українська РСР забезпечує вільне користування російською мовою як мовою міжнаціонального спілкування народів Союзу РСР» (зі статті 4-ої). І так майже у кожній статті закону – українська найперша, але російська теж тут, як тут, і мови меншин у місцях компактного проживання.

Але той закон був наслідком тактичних політичних компромісів, за нього в іншому, більш радикальному вигляді не проголосували б народні обранці «блоку комуністів і безпартійних». У якому вигляді новий закон про мову буде

ухвалений? Чи буде він у тому вигляді прийнятний?

Функціонування української мови у державному управлінні, здебільшого, повторює те, що було в законі 1989 року, хіба що замість згадки про російську мову, пишеться про іноземну мову та мови меншин. Найбільш радикальним кроком є створення мовної інспекції; орган цей буде стежити за дотриманням мовного законодавства. У сфері культури є суттєві новації.

Статті, що стосуються видання періодики та книговидання, як письменник вітає би: пропонується видавати книжку або періодичне видання українською, а якщо є нагальна потреба видати щось, крім підручників і словників для національних меншин, іншою мовою, то це має бути паралельне видання й українською, й цією «іншою». Досить складна схема. Вітає би, але сумніви лишаються – протягом минулих п'ятнадцяти років українських видавців охопила якась манія видання перекладів з російської, і

на сьогодні видано купу белетристики, яка не має жодного стосунку до української культури. Квотуванням це стихійне лихо не подолати.

Стаття про кіно обмежує неукраїнське вкраплення п'ятнадцятьма відсотками, а щодо театру: «Театральна вистава іноземною мовою у державному чи комунальному театрі супроводжується субтитрами державною мовою». Парадоксальна ситуація з театром – спроби заборонити в позаминулому столітті українську мову на сцені були марними через те, що малоросійський водевіль не сприймав перекладу російською на кшталт «Ай да не ходи, Гришка, на пикник». Сьогодні все навпаки – складно відобразити сучасне міське життя на екрані або на сцені виключно літературною нормативною державною мовою. Якщо, звісно, митець ставить перед собою завдання морально-етичні та естетичні, а не саме лише освоєння коштів Держкіно. Сказати, що процес перетворення пострадянської кіно- та серіальної галузі в Україні на справді українську буде простим і легким, звісно, буде неправдою. А субтитри в театрі імені Лесі Українки мені уявити важче, ніж непідкупного мовного інспектора.

Головне, чого мовне законодавство не стосується: «Дія цього Закону не поширюється на сферу приватного спілкування та здійснення релігійних обрядів». Зрозуміло, що жодними законами приватну сферу регулювати неможливо, але якщо українська мова не пануватиме у повсякденному, неофіційному спілкуванні, – усі зусилля з дерусифікації зійдуть нанівець.

Ми маємо відчувати тонку різницю між українізацією, тобто процесом, аналогічним зросійщенню, процесом добровільно-примусового поширення української, та дерусифікацією, як процесом виправлення негативних наслідків русифікації. Тобто затвердження закону про мову буде лише початком роботи.

ГОЛОВНЕ, ЧОГО МОВНЕ ЗАКОНОДАВСТВО НЕ СТОСУЄТЬСЯ: «ДІЯ ЦЬОГО ЗАКОНУ НЕ ПОШИРЮЄТЬСЯ НА СФЕРУ ПРИВАТНОГО СПІЛКУВАННЯ ТА ЗДІЙСНЕННЯ РЕЛІГІЙНИХ ОБРЯДІВ». ЗРОЗУМІЛО, ЩО ЖОДНИМИ ЗАКОНАМИ ПРИВАТНУ СФЕРУ РЕГУЛЮВАТИ НЕМОЖЛИВО, АЛЕ ЯКЩО УКРАЇНЬКА МОВА НЕ ПАНУВАТИМЕ У ПОВСЯКДЕННОМУ, НЕОФІЦІЙНОМУ СПІЛКУВАННІ, – УСІ ЗУСИЛЛЯ З ДЕРУСИФІКАЦІЇ ЗІЙДУТЬ НАНІВЕЦЬ

СТАН САДІВНИЦТВА ТА ВИНОГРАДАРСТВА У КРИМУ В ПЕРШЕ ПОВОЄННЕ ДЕСЯТИЛІТТЯ

(ПРОДОВЖЕННЯ)

Переважна більшість колись родючих долинних садів перебувала у жалюгідному стані. Залишені без догляду дерева ставали малопродуктивними і невдовзі усихали. Зрідженість садів сягнула майже 25%. Загальна кількість плодівих дерев у кримських промислових садах у 1952 році порівняно з переписом 1945 року залишилась на рівні 12,5%. Якщо у 1945 році на кожному гектарі промислового саду нараховувалось 116 дерев зерняткових культур і 137 кісточкових дерев, то в 1952 році ці показники зменшилися відповідно до 92 і 122 дерев на кожен га.

ПЕТРО ВОЛЬВАЧ,
АКАДЕМІК УЕАН,
ЗАСЛУЖЕНИЙ ДІЯЧ
НАУКИ І ТЕХНІКИ
АР КРИМ, ДІЙСНИЙ
ЧЛЕН НТШ, ЧЛЕН НСПУ,
ЛАУРЕАТ ПРЕМІЇ
ІМ. Л. П. СИМИРЕНКА
НАН УКРАЇНИ,
КРИМЧАНИН
З 60-ЛІТНІМ СТАЖЕМ

Лише через сильну зрідженість насаджень у післявоєнних кримських садах недораховувалося майже 300 тис. дерев, а це було рівноцінно втраті 1,8 тис. 12 гектарів. Саме через величезну зрідженість насаджень, відсутність належного догляду за ними, через брак кваліфікованих робочих рук, гостру нестачу технічних засобів, а головне – відсутність зрошення, продуктивність промислових садів була досить низькою.

Навіть у традиційних, колись провідних районах (Бахчисарайському, Куйбишевському, Білогірському та Сімферопольському),

ЯК ЦЕ БУЛО...

ФОТО СВІТЛИЦЯ ДЖЕБЕЛІ

Таблиця 1

Райони	Урожайність садів ц/га			
	1940 р.	1951 р.	1952 р.	1953 р.
Бахчисарайський	80,8	11,9	62,0	22,3
Куйбишевський	27,8	4,5	49,4	30,0
Білогірський	43,5	31,0	72,0	36,6
Сімферопольський	46,7	19,0	25,2	27,6

Таблиця 2

Роки	Фрукти			Виноград			
	Валовий збір	% до 1940 р.	Здача державі	Валовий збір	% до 1940 р.	% до 1939 р.	Здача державі
1939 р.	=	-	=	21621	=	100	13351
1940 р.	44425	100	16303	8929	100	41,3	6160
1951 р.	12380	27,8	4598	3503	39,2	16,2	2052
1952 р.	35407	79,7	6015	3895	43,6	18,0	2501
1953 р.	19965	44,9	4881	4588	51,5	21,2	2978

Таблиця 3

Райони	Урожайність виноградників ц/га				
	1939 р.	1940 р.	1951 р.	1952 р.	1953 р.
Алуштинський	34,6	29,0	10,9	17,5	16,4
Судацький	64,3	18,0	12,1	15,8	26,0
Красногвардійський	65,7	36,2	3,5	8,4	5,0
Ялтинський	33,3	33,0	24,2	23,2	30,3

впродовж першого повоєнного десятиліття за урожайністю садів не вдалося досягти показників 1940 року (див. табл. 1).

Лише в 1952-му кілька районів, вельми сприятливих для садівництва, за урожайністю садів змогли наблизитися до довоєнного рівня.

У цей рік лише кілька господарств, у яких збереглися старі садівничі кадри, змогли подолати 100-центнерний рубіж урожайності. Проте вирощених у Криму фруктів ледь вистачало для забезпечення кримських високопосадовців та партійно-господарської еліти.

Розвиток садівництва в області значною мірою гальмувався через вкрай слабку розсадницьку базу. До того ж існуючі розсадники вирощували досить неякісний та неапробований садовий матеріал. Особливо цим страждали колгоспні розсадники. Вони часто-густо вирощували розрекламовані мічуринські сорти яблунь, які, безумовно, не мали б поширюватися у кримських садах.

Саме через всі перераховані причини валовий збір фруктів упродовж десяти повоєнних років не досягнув довоєнного рівня (4442,5 тонн) і, залежно від погодних умов року, варіював у межах 12380 тонн (у 1951 році) до 35407 тонн у найсприятли-

ПРОДАЖ ФРУКТІВ ДЕРЖАВІ ПОРІВНЯНО З 1940 РОКОМ В ОСТАННІ РОКИ ПЕРЕБУВАННЯ КРИМСЬКОЇ ОБЛАСТІ У СКЛАДІ РОСІЙСЬКОЇ ФЕДЕРАЦІЇ В ТРИ-ЧОТИРИ РАЗИ ЗМЕНШИВСЯ ПОРІВНЯНО З ДОВОЄННИМ РІВНЕМ

вішому для садівництва 1952 році (див. табл. 2).

Продаж фруктів державі порівняно з 1940 роком в останні роки перебування Кримської області у складі Російської Федерації в тричотири рази зменшився порівняно з довоєнним рівнем. Враховуючи темпи збільшення площ промислових садів та низьку врожайність, жодних перспектив на відродження садівництва у наступне десятиліття навіть не проглядалося.

Ще більш невтішна ситуація склалася у виноградарстві. Порівняно з 1940 роком, коли площа промислових виноградників складала майже 9 тис. га, за роки війни вона скоротилася майже удвічі і в 1946 році складала лише 5 тис. га. Тобто як і в садах щорічна статистика свідчила про певне зростання площі виноградних плантацій у післявоєнні роки (див. табл. 3).

Але офіційна довідка Управління справами Ради міністрів УРСР спростовує офіційні статистичні показники. Так, за статистичною звітністю 1952 року площа виноградників у Криму складала більше 8,9 тис. га, а у 1953 році майже на 1 тис. га перевершила довоєнний показник. А згідно з довідкою Управління справами Ради міністрів УРСР, датованою жовтнем 1954 року, площа промислових виноградників у 1953 році скла-

дала лише 7041 га. У 1954 році вони мали б збільшитися на 20 га.

Плани створення нових виноградних плантацій не виконувалися з року в рік, і це позбавляло виноградарську і виноробну галузі перспектив подальшого розвитку.

Щорічна загибель великої кількості кущів на виноградних плантаціях у більшості виноградарських районів Криму відбувалася через відсутність належного догляду за ними. Причина цього руйнівного для виноградарської галузі явища полягала як у гострій нестачі робочих рук, так і у низькій кваліфікації першої хвилі переселенців з материкової Росії.

Розвиток кримського виноградарства на півострові значною мірою стримувався досить слабкою розсадницькою базою. Якщо вирощування плодівих саджанців було зосереджено у спеціалізованих розсадницьких господарствах та науководослідних установах, то забезпечення посадкового матеріалу для створення виноградників було перекладено на самі господарства. Кримські виноградники у той час не були урожайні філоксерою (кореневою тлею) і закладка нових плантацій відбувалася переважно чубуками (неукоріненими відрізками пагонів виноградної лози). Заготовляли їх з місцевих виноградників пізньої осені до настання сильних морозів. Апробація насаджень не проводилася, тому посадковий матеріал був засмічений різноманітною сумішшю сортів.

Таким чином, у перше повоєнне десятиліття після депортації з півострова кримськотатарського населення, греків, болгар та вірмен відбулася повна руйнація найважливіших галузей кримської економіки: садівництва, виноградарства, виноробства та плодощеробної промисловості.

Старий Крим. Ялта. Урзуф. Мангуш. Чермалик. Сартана... Деякі з цих назв сіл і містечок можна досі побачити на карті Криму, деякі зникли з неї з плином часу. Однак усі вони досі наявні на півдні Донеччини, куди у 1778-1780 рр. були виселені кримські греки, які самі себе називають за давньою, ще візантійською традицією «румеї», або «уруми» – те саме, що й румеї, але тюркською мовою. З їхньою культурою киян знайомили 26 лютого 2017 р. у Книгарні «Є» поблизу Національної опери. Захід відбувся з нагоди Міжнародного дня рідної мови. Його організаторами виступили члени київського грецького товариства «Енотіта» («Єдність»), а серед промовців були науковці, краєзнавці й актори з Києва та Донецької області.

СЕРГІЙ КОНАШЕВИЧ

«Я щойно прибула з центру Києва, де відбувалися заходи на підтримку українців, які залишаються на території Криму», – промовляє на початку доповіді жінка у колоритному українському вбранні, провідний науковий співробітник Інституту сходознавства ім. А. Ю. Кримського НАН України Маргарита Араджионі. Ще у далекому 1986 році вона приїхала на півострів для вивчення історії кримських греків, поруч із нащадками яких зростала в Маріуполі. У Криму розпочався новий етап її життя, який тривав майже три десятиліття. Залишити півострів жінці довелося 21 березня 2014 року: «Окупацію я пережила дуже важко в емоційному плані. До останнього моменту ми сподівались, що все владнається, але коли відбувся фарт із "приєднанням" Криму до Росії, я зрозуміла, що не можу і не хочу бути там. Я розуміла, що якщо залишусь, то рано чи пізно матиму проблеми, – розповідає

дослідниця. – У Криму досі залишається чимало моїх знайомих. Деякі з них сприйняли окупацію позитивно. Деякі досі залишаються на проукраїнських позиціях, але через різні обставини перебралися на материк не можуть. Тому їм дуже важливо відчувати, що ми тут, на материк, турбуємося і не забуваємо про них. Хоча, можливо, якраз і не потрібно, щоб з півострова виїжджали проукраїнськи налаштовані люди, – хтось же має відчинити нам браму, коли ми повернемося?..»

Гостям вечора Маргарита Араджионі розповіла про історію виникнення та побутування румейської та урумської мов. Саме ними спілкувалися кримські греки, «добровільно-примусово» переселені разом з іншим християнським населенням півострова до Північного Приазов'я перед анексією Криму Росією у XVIII сторіччі. Ці мови у наш час можна почути на До-

Зліва направо: Маргарита Араджионі, Анатолій Корона, Анатолій Багдасар, Олімпіада Хаджинова

УКРАЇНСЬКІ ГРЕКИ З КРИМСЬКИМ КОРІННЯМ: МИНУЛЕ, ТЕПЕРІШНЄ І МАЙБУТНЄ

дослідниця. – У Криму досі залишається чимало моїх знайомих. Деякі з них сприйняли окупацію позитивно. Деякі досі залишаються на проукраїнських позиціях, але через різні обставини перебралися на материк не можуть. Тому їм дуже важливо відчувати, що ми тут, на материк, турбуємося і не забуваємо про них. Хоча, можливо, якраз і не потрібно, щоб з півострова виїжджали проукраїнськи налаштовані люди, – хтось же має відчинити нам браму, коли ми повернемося?..»

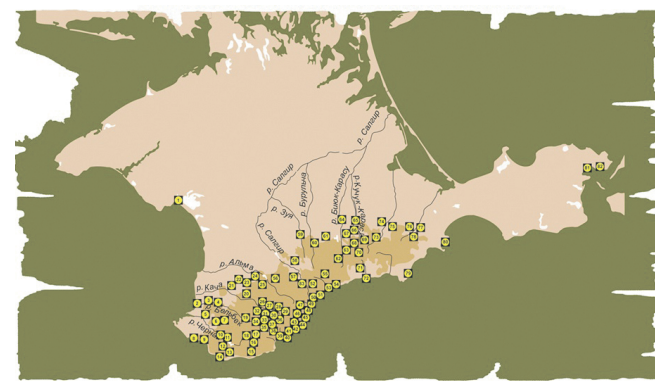
Гостям вечора Маргарита Араджионі розповіла про історію виникнення та побутування румейської та урумської мов. Саме ними спілкувалися кримські греки, «добровільно-примусово» переселені разом з іншим християнським населенням півострова до Північного Приазов'я перед анексією Криму Росією у XVIII сторіччі. Ці мови у наш час можна почути на До-

дослідниця. – У Криму досі залишається чимало моїх знайомих. Деякі з них сприйняли окупацію позитивно. Деякі досі залишаються на проукраїнських позиціях, але через різні обставини перебралися на материк не можуть. Тому їм дуже важливо відчувати, що ми тут, на материк, турбуємося і не забуваємо про них. Хоча, можливо, якраз і не потрібно, щоб з півострова виїжджали проукраїнськи налаштовані люди, – хтось же має відчинити нам браму, коли ми повернемося?..»

Перший ряд: крайня праворуч – Маргарита Араджионі, з лівого краю – Олександр Рибалко, Тетяна Хорунжа

ДО ДНЯ РІДНОЇ МОВИ

Мапа-схема грецьких поселень Криму у II-й половині XVIII ст. Автор – М. Араджионі, дизайн – М. Козлова

дослідниця. – У Криму досі залишається чимало моїх знайомих. Деякі з них сприйняли окупацію позитивно. Деякі досі залишаються на проукраїнських позиціях, але через різні обставини перебралися на материк не можуть. Тому їм дуже важливо відчувати, що ми тут, на материк, турбуємося і не забуваємо про них. Хоча, можливо, якраз і не потрібно, щоб з півострова виїжджали проукраїнськи налаштовані люди, – хтось же має відчинити нам браму, коли ми повернемося?..»

дослідниця. – У Криму досі залишається чимало моїх знайомих. Деякі з них сприйняли окупацію позитивно. Деякі досі залишаються на проукраїнських позиціях, але через різні обставини перебралися на материк не можуть. Тому їм дуже важливо відчувати, що ми тут, на материк, турбуємося і не забуваємо про них. Хоча, можливо, якраз і не потрібно, щоб з півострова виїжджали проукраїнськи налаштовані люди, – хтось же має відчинити нам браму, коли ми повернемося?..»

дослідниця. – У Криму досі залишається чимало моїх знайомих. Деякі з них сприйняли окупацію позитивно. Деякі досі залишаються на проукраїнських позиціях, але через різні обставини перебралися на материк не можуть. Тому їм дуже важливо відчувати, що ми тут, на материк, турбуємося і не забуваємо про них. Хоча, можливо, якраз і не потрібно, щоб з півострова виїжджали проукраїнськи налаштовані люди, – хтось же має відчинити нам браму, коли ми повернемося?..»

дослідниця. – У Криму досі залишається чимало моїх знайомих. Деякі з них сприйняли окупацію позитивно. Деякі досі залишаються на проукраїнських позиціях, але через різні обставини перебралися на материк не можуть. Тому їм дуже важливо відчувати, що ми тут, на материк, турбуємося і не забуваємо про них. Хоча, можливо, якраз і не потрібно, щоб з півострова виїжджали проукраїнськи налаштовані люди, – хтось же має відчинити нам браму, коли ми повернемося?..»

дослідниця. – У Криму досі залишається чимало моїх знайомих. Деякі з них сприйняли окупацію позитивно. Деякі досі залишаються на проукраїнських позиціях, але через різні обставини перебралися на материк не можуть. Тому їм дуже важливо відчувати, що ми тут, на материк, турбуємося і не забуваємо про них. Хоча, можливо, якраз і не потрібно, щоб з півострова виїжджали проукраїнськи налаштовані люди, – хтось же має відчинити нам браму, коли ми повернемося?..»

раз порушувалася тема давнини Криму, який став однією з колісок грецької цивілізації Причорномор'я та своєрідним містком між Європою та сучасною Україною. Однак, на жаль, не говорилося про теперішній стан речей на півострові. Маргарита Араджионі зізнається, що отримати об'єктивну інформацію з Криму доволі складно, а та, що надходить з відкритих джерел, є надмірно позитивною, в російському «ура-патріотичному» ключі. «Україна приділяла увагу національним спільнотам Криму, які були доволі активними, почувалися впевнено і вільно. З початком окупації я була дуже засмучена, почувши улесливі дифірамби, які почали співати представники певних етнічних громад, показуючи лояльність до тих, хто прийшов у їхній дім зі зброєю. Потім, коли емоції трохи виухли, подумала, що таку реакцію могла спричинити задавнена психологічна травма, пов'язана з депортацією кримських татар, вірмен, болгар, греків, німців та зі страшними наслідками сталінських репресій. Вірогідно, деяким кримчанам здавалося, що демонстрація прихильності до загарбника є єдиним шляхом виживання», – вважає дослідниця.

Безліч гарних ліричних і пісень рідною мовою слухачам подарували представники старшого і молодшого покоління румелів – Анатолій Корона та Анатолій Багдасар. Чоловіки презентували Грецьку театральну студію, що діє у селищі, назва якого часто лунає у фронтових новинах, – Сартана... Аспект війни в Україні та окупації східних територій також обговорювався під час вечора у книгарні; зокрема, говорилося про долю тих приазовських греків, місця проживання яких опинилися під контролем бойовиків, і з якими ускладнено зв'язок.

Читання віршів кримсько-румелійською мовою представниками наймолодшого покоління грецької громади Києва дало ясно зрозуміти, що ця мова ще жива й спільними зусиллями буде відтворюватися й існувати. І хочеться вірити, що українським грекам з кримським корінням у нашій державі судилася щаслива доля. Однак і державі, і грецькій спільноті хотілося б побажати докласти зусиль до того, щоб доля ця була саме такою.

НЕВТАЄМНИЧЕНИЙ НАРОД

Навряд чи серед національних груп Криму є ще одна така, що має більш прозору історію, ніж болгар. Офіційно поїхали вони в Крим недавно, два століття тому, тож маємо документи щодо процесу болгарської колонізації Криму. Щоправда, ще в VII ст. заходили предки болгар на півострів, осіли в степах і... розчинилися за віки серед тієї корінної нації, що вже формувалася.

СТЕПАН ЧУЖИНСЬКИЙ

Болгарія, як відомо, багато століть потерпала від тиску османів. На початку позаминулого століття Російська імперія, переймаючись колонізацією завойованого Криму, почала зацікавлювати селян своєї і сусідніх країн кримською перспективою. На півострові постали колонії німецькі, чеські, польські, естонські; спустошена земля Криму вимагала від Імперії ще більше зусиль та охочих людей. Це була вже велика політика, інтереси якої могли різко змінювати долі простих людей, селян та ремісників.

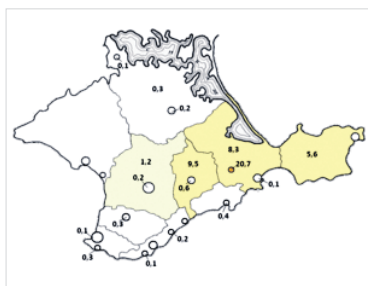
Перші 63 сім'ї болгарських селян з Османської імперії прибули до Криму 1802 року. Прибульці розселилися в Старому Криму, там вони створили поселення, яке й досі має назву Болгарщина. Інші дві болгарські колонії того періоду в Криму – Кишлав та Бала-Чокрак. Не в змозі конкурувати на ринку продукцією традиційного господарства, болгар брали якістю й новизною. Саме вони вирощували тонкорунних, незаних доти в Криму, овець, також завдяки болгарським садівникам та городникам півострів збагатив новими сортами плодів та городини.

Архаїчний устрій земельного володіння і високі демографічні показники болгарських колоній швидко призвели до пошуків нових земель, болгар вийшли до моря, заселили Коктебель та Отузи. Там і досі зберігаються старовинні болгарські будівлі, мазанки або цегляні двоповерхівки, на 4-5 кімнат, без балкона або галереї. Як свідчили давні дослідники, болгарські сім'ї зазвичай навіть «не жили» в кімна-

ЕТНІЧНА МОЗАІКА

Болгари Криму з с. Кишлав (нині с. Курське Білогірського району) в традиційних костюмах. Фото – поч. XX ст. з фондів Кримського етнографічного музею

Розселення болгар у Криму за переписом 1926 року

тах, а проводили спільний час у невеличкому приміщенні між власне домом та господарськими спорудами подвір'я.

У подальші роки болгарські колоністи з'являлися в Криму через міграційні процеси в са-

В КОЖНОМУ БОЛГАРСЬКОМУ ПОСЕЛЕННІ БУЛА ЦЕРКВА, ПРАКТИЧНО В УСІХ – ПОЧАТКОВІ ШКОЛИ, ЗА РІВНЕМ ГРАМОТНОСТІ БОЛГАРИ В КРИМУ НА 1916 РІК БУЛИ ЧЕТВЕРТИМИ – ПІСЛЯ НІМЦІВ, ЧЕХІВ ТА ЕСТОНЦІВ. ПЕРЕД ДРУГОЮ СВІТОВОЮ БОЛГАР У КРИМСЬКІЙ АРСР БУЛО ПОНАД 15 ТИСЯЧ

розселення по існуючих українських селах передгір'я та степу, з іншого боку – розселення по болгарських поселеннях українських та російських новопоселенців. Опір болгар цьому був суто гуманітарний. Так, засвоївши багато чого в господарстві й культурі від сусідів, переважно – в кримських татар, болгари твердо трималися звичаїв і рідної мови. В кожному болгарському поселенні була церква, практично в усіх – початкові школи, за рівнем грамотності болгар в Криму на 1916 рік були четвертими – після німців, чехів та естонців. Перед Другою світовою болгар у Кримській АРСР було понад 15 тисяч.

У Другій світовій війні Болгарія була союзником Німеччини. Можливо, саме за це радянська влада депортувала з півострова і болгар. Бойові заслуги партизан та лояльність в цілому населення вже не мали ваги: в ніч на 24 червня 1944-го вивезено було 12 000 болгар Криму...

Поступово болгар поверталися. 1991 року сімферопольці заснували Болгарську культурно-просвітницьку спілку. Далі було створено республіканську Болгарську громаду, до якої увійшли 22 місцевих громади. На рубежі тисячоліть болгар Криму було майже 2000. Болгарська складова була яскравим рядком у спектрі кримського культурного поля. Зараз болгар на півострові майже стільки, не побільшало. Мабуть, вони традиційно бережуть елементи свого власного культурного простору... Але щодо перспектив розвитку маємо почекати до відновлення принаймні status quo у Криму.

мій Імперії. Було ще дві хвилі переселенців з Болгарії. Першій сприяла чергова турецька війна 1826-1828 рр., друга була викликана черговим відтоком з Криму кримських татар внаслідок Східної війни. Але ситуація на Балканах була вже зовсім іншою, набувало силу болгарське Відродження, провідники якого закликали болгар залишатися і будувати свою Болгарію. З останньої партії болгарських емігрантів, які прибували в Крим у 1861-1862 рр., на півострові вже не залишився майже ніхто.

У подальшому царський уряд не надавав болгарам уже земель для створення нових колоній,

ЖИВЕ, СИЛЬНЕ, НЕЗЛАМНЕ СЛОВО ЛЕСІ

25 лютого 2017 року в Полтаві відбулася церемонія нагородження переможців II Всеукраїнського (XIII Всекримського) конкурсу учнівської та студентської творчості імені Марії Фішер-Слиж «Змагаймося за нове життя!», присвяченого Лесі Українці.

Цього року Регіональний етап II Всеукраїнського конкурсу зібрав близько 800 учасників з майже всіх районів та містечок Полтавщини. Тільки в очній частині в Полтаві одночасно змагалися близько 250 учасників. Конкурс відбувався вже традиційно в семи номінаціях: твір, декламація, інсценізація, науково-пошукова робота, малюнок, аудіовізуальний твір і вокал. Роботу конкурсантів оцінювало професійне журі, до складу якого увійшли відомі письменники, поети, журналісти, актори, науковці та громадські діячі з Полтавщини та всієї України. Головою журі була професор, доктор філологічних наук, экс-директор Музею Лесі Українки в Ялті Світлана Кочерга. Організаторами заходу стали Культурно-просвітницький центр «Sweetart-Знання», Міжнародний благодійний фонд «Здоров'я майбутнього», яких підтримали Полтавська обласна державна адміністрація, Управління у справах сім'ї, молоді та спорту Полтавської ОДА, Полтавська міська рада й виконавчий комітет, Управління у справах сім'ї, молоді Полтавського міськвиконкому, ВНЗ Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі» (ПУЕТ), ДП «Національне газетно-журнальне видавництво» (м. Київ), Спілка письменників Полтавщини, Музей родини Драгоманових у Гадячі, ІДЦ «Інтеграція і розвиток» (м. Київ), телевізійна

студія «Місто», Обласна державна телерадіокомпанія «Лтава», інші державні та громадські організації та небайдужі до виховання підростаючого покоління звичайні люди. Багатолітнім головою організаційного комітету Конкурсу є заслужений вчи-

тель України Тетяна Захарова. Організатори заходу із задоволенням зазначають, що серед понад 300 переможців конкурсу є представники абсолютної більшості районів Полтавщини. Особливо високий рівень виступів продемонстрували школярі

та студенти міст Полтави, Гадяча, Горішніх Плавнів, Кременчука, Опішні, Кобеляк, Миргородського, Лубенського та інших районів. 25 лютого в церемонії нагородження переможців у святковій залі ВНЗ Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі» взяли участь понад 500 осіб із усієї Полтавщини, а також представники з Харківської та Луганської областей. Зворушливо прозвучали слова чарівної ведучої урочистого відкриття конкурсу Марії Гавви: «Сьогодні ми вже вдруге відкриваємо конкурс всеукраїнського рівня на гостинній полтавській землі й раді усвідомлювати, що слово українського ломикомення – Лесі Українки живе, сильне, незламне звучить з вуст нового покоління в усіх куточках України та за її межами!».

На відкритті Конкурсу були присутні конкурсанти, їхні наставники та батьки, а також шановні гості й меценати заходу. Усіх радо привітав проректор з виховної роботи ВНЗ Укоопспілки «Університет економіки і торгівлі» Олександр Васильович Манжура. Серед виступаючих були й заступник начальника управління, начальник відділу у справах сім'ї та молоді Полтавської обласної держадміністрації Наталія Шкоденко та начальник управління у справах сім'ї, молоді та спорту Полтавського міськвиконкому Олена Ромас. А серед багатьох яскравих виступів учасників концертної програми можна згадати, зокрема, оригінальний звуковий колорит національних інструментів у виконанні оркестру народних інструментів Інституту культури і мистецтв Луганського національного університету імені Тараса Шевченка, блискуче декламування студентки 5-го курсу Харківського національного університету мистецтв ім. І. Котляревського Юлії Єриколової, призера I Всеукраїнського конкурсу «Змагаймося за нове життя!» Діани Стрижак та першої ластівки з-за кордону (доказ того, що конкурс виходить і на міжнародний рівень) Софії Лоренцо (відео, Італія). Зал тепло зустрічав і довершений виступ Сергія Списюка, студента 1-го курсу спеціальності «Музичне мистецтво» Інституту культури і мистецтв Луганського національного університету імені Тараса Шевченка, та виступ фольклорного ансамблю «Світлиця». Окрасою маленького концерту став виступ Ельзари Бекірової з кримськотатарським танком за мотивами поезії Лесі Українки «Татарочка» та фільм Інни Дідик «Лесиними стежками». Відкрите змагання за номінаціями «Декламування», «Інсценування», «Малюнок», «Вокал» відбулося в піднесеній творчій атмосфері й подарувало учасникам, членам журі й глядачам хвилини святкового дійства зу-

ДОВІДКА

На Всеукраїнський конкурс було надіслано більше 4000 заявок. Загалом компетентним журі обрано близько 700 переможців, 300 з яких запрошені до участі в урочистому нагородженні та великому спільному гала-концерті учасників, що відбувається у Чернівцях 11 березня 2017 року. Це місто пов'язане з долею двох геніальних письменниць – Лесі Українки та Ольги Кобилянської. Журі відзначило високий рівень роботи та широку географію учасників. Практично з усіх куточків України (а також з Італії, у номінації «Декламування») змагалася Софія Лоренцо) були надіслані роботи. Новацією цьогоорічного змагання стала й участь професійних авторів теле- і радіопередач для молоді (фільм Інни Дідик «Лесиними стежками»). Особливою активністю відзначилися Полтавська, Чернівецька, Херсонська, Донецька, Харківська, Луганська, Кіровоградська, Волинська, Дніпропетровська, Львівська, Черкаська та Чернігівська області.

стрічі з геніальною поетесою – Лесею Українкою. А 26 лютого переможці очних і заочних номінацій відвідали Музей родини Драгоманових у Гадячі, побували на місці будинку, де проживала родина Драгоманових, і де неодноразово бувала Лесья. Від імені організаційного комітету хочемо подякувати всім членам журі, кураторам груп, волонтерам, працівникам Гадяцького історико-краєзнавчого музею, меценатам, які долучилися до організації та проведення Конкурсу.

**ПРЕС-СЛУЖБА
ОРГАНІЗАЦІЙНОГО
КОМІТЕТУ**

У НАСТУПНОМУ ЧИСЛІ «КРИМСЬКОЇ СВІТЛИЦІ»

100 РОКІВ «БАТЬКОВІ» УКРАЇНСЬКОЇ КІБЕРНЕТИКИ

17 березня 1917 року в Керчі у родині робітника народився Олександр Микитович Костовський – майбутній кібернетик, програміст, фундатор обчислювальної математики, засновник Обчислювального центру Львівського національного університету (ЛНУ).

ГАЗЕТА «КРИМСЬКА СВІТЛИЦЯ»

Всеукраїнська літературно-публіцистична та мистецька газета
Виходить із 31 грудня 1992 року
Свідоцтво про реєстрацію КВ №12042-913ПР від 30.11.2006 р.

Засновники

Міністерство культури України
Всеукраїнське товариство
«Просвіта» імені Тараса Шевченка
ДП «Національне газетно-журнальне видавництво»

Адреса редакції
03040, м. Київ,
вул. Васильківська, 1;
тел.: +38 (044) 498-23-65

Видавець

Національне
газетно-журнальне
видавництво

Генеральний директор

Андрій ШЕКУН

Головний редактор

Віктор Мерзвинський

Дизайн та верстка

Марк Канарський,
Оксана Кочергіна

Поліграфічний комбінат
ТОВ «Типографія «Від "А" до "Я"»
м. Київ, вул. Колекторна, 38/40
тел.: (044) 563-18-04, 562-28-51
Розповсюдження і реклама
тел.: +38 (044) 498-23-64

Редакція не публікує колективні
листи та звернення
Публікуючи проблемні матеріали,
редакція, окрім спеціально
обумовлених випадків, подає лише
авторський погляд.
Передрук і відтворення текстових
та ілюстративних матеріалів
«Кримської світлиці» – тільки
з письмового дозволу редакції.

Передплата на газету

Передплатна ціна на 2017 р.:
1 місяць – 12,44 грн.;
півріччя – 74,64 грн.

У передплатній ціні враховано
вартість доставки до вашої
поштової скриньки і вартість
оформлення абонемента.

Передплатний індекс
90269

Наклад 1000 прим.
Ціна договірною

